

Streszczenie

MODEL ZARZĄDZANIA RYZYKIEM PROCESÓW LOGISTYCZNYCH W PRZEDSIĘBIORSTWACH PRODUKCYJNYCH BRANŻY SPOŻYWCZEJ

Agnieszka Gaschi-Uciecha

Współczesny, turbulentny rynek, zmusza przedsiębiorstwa, szczególnie z sektora MŚP, do szybkiego oraz elastycznego dopasowania do zmieniających się warunków popytowych, jak i redukcji kosztów wytwarzania¹. Ponadto sektor MŚP charakteryzuje duża elastyczność w dostosowaniu się do potrzeb rynkowych. Pełni on znaczącą rolę we wprowadzaniu konkurencji, przeciwdziałaniu monopolom, wypełnianiu niszy rynkowych, wprowadzaniu nowych technologii. Dlatego też fundamentalne znaczenie ma kształtowanie właściwych warunków funkcjonowania oraz rozwoju sektora MŚP².

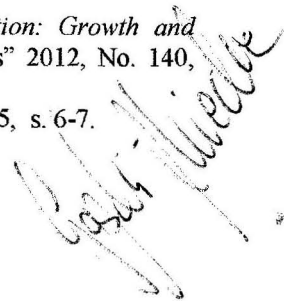
Analiza polskich przedsiębiorstw produkcyjnych sektora MŚP wskazuje na dość wysoką pozycję przedsiębiorstw branży spożywczej w tworzeniu wzrostu gospodarczego kraju. Dzięki stałemu rozwojowi technicznemu, technologicznemu i organizacyjnemu tej branży Polska weszła do czołówki nowoczesnych i innowacyjnych europejskich producentów żywności. Współcześni odbiorcy stawiają konkretne wymagania co do jakości i zawartości produktów, a zwłaszcza ich jednolitości (powtarzalności). Ponadto branża ta cechuje się licznymi i niezależnymi ogniwami pośredniczącymi w całym łańcuchu dostaw, co powoduje znaczne zakłócenia w przepływie informacji i dostaw surowców i produktów do kolejnych ogniw łańcucha żywnościowego. Stąd właściwa organizacja procesów logistycznych w tej branży może w znaczącym stopniu wpłynąć na wzrost konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, zarówno poprzez optymalizację kosztów, jak i zaoferowanie odbiorcom wyższego poziomu obsługi.

Właściwe funkcjonowanie systemu logistycznego w przedsiębiorstwach branży spożywczej, jest coraz bardziej uzależnione od stosowanej technologii³. Duże znaczenie przypisuje się tam procesom transportowym i magazynowym. Wynika to ze specyfiki

¹ Saniuk S., Saniuk A.: *Aspekty funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w sieciach produkcyjnych*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, seria: Organizacja i Zarządzanie, z.99, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2016, s. 412.

² Sojinen J., Martikainen M., Puumalainen K., Kylaheiko K.: *Entrepreneurial orientation: Growth and profitability of Finnish small- and medium-sized enterprises*, „Int. J. Production Economics” 2012, No. 140, p. 614-615.

³ Świerczek A.: *Elektroniczne łańcuchy dostaw*, *Gospodarka Materialowa i Logistyka* nr 4, 2005, s. 6-7.

transportowanych surowców oraz wyrobów gotowych, które cechuje niska podatność transportowa i magazynowa⁴.

Właściwa organizacja procesów logistycznych, uwzględniająca specyfikę sektora branży spożywczej, w tym szczególnie tej jego części, w której zachodzi przetwarzanie wytworzonych w rolnictwie produktów, może zwiększyć konkurencyjność polskich przedsiębiorstw z tego sektora zarówno poprzez identyfikację zakłóceń w procesach logistycznych, jak i reakcje na nie, co w konsekwencji pozwoli na zaoferowanie odbiorcom wyższego poziomu obsługi⁵. Realizacja procesów logistycznych w przedsiębiorstwach produkcyjnych odnosi się do wspomagania głównego procesu produkcyjnego, zatem ich niezawodność jest bardzo istotna, ponieważ transport, magazynowanie, pakowanie oraz inne procesy logistyczne są najbardziej narażone na zakłócenia⁶.

Zatem, przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem żywności muszą dążyć do rozpoznania i zastosowania koncepcji oraz rozwiązań umożliwiających obniżenie kosztów i poprawę poziomu obsługi klienta, a także być przygotowanym do identyfikacji zakłóceń mających wpływ na zarządzanie logistyką. Jedną z koncepcji w tym obszarze może stać się system zarządzania ryzykiem.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia autorka przeprowadziła w okresie od czerwca do września 2015 badania własne dotyczące wdrożenia stosowania zarządzania ryzykiem w MŚP na terenie województwa śląskiego⁷, które wskazały, że w przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej brakuje wdrożonego systemu zarządzania ryzykiem, który mógłby w znacznym stopniu usprawnić realizację ich procesów logistycznych.

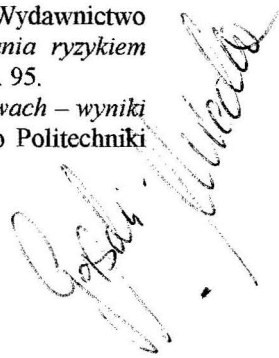
Tak, więc można stwierdzić, że w przedsiębiorstwach branży spożywczej istotny jest prawidłowy przebieg procesów logistycznych, który jest uwarunkowany uwzględnieniem zarządzania ryzykiem wynikającym z pojawiających się zakłóceń – czynników ryzyka. Stąd za zasadne można uznać podjęcie zamierzenia badawczego, jakim jest pogłębiona analiza zarządzania ryzykiem w procesach logistycznych w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej.

⁴ Baran J.: *Skala działania a rozwiązania w zakresie magazynowania i transportu w przedsiębiorstwach przetwórstwa mleka*, Logistyka 2/2012, s. 343.

⁵ Klepacki B., Wicki L. (red.): *Systemy logistyczne w funkcjonowaniu przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego*, Wydawnictwo SGGW Warszawa 2014, s. 12.

⁶ Gaschi-Uciecha A.: *Zakłócenia w procesach logistycznych przedsiębiorstw produkcyjnych – badania literaturowe*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, seria: Organizacja i Zarządzanie z. 78, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2015, s. 139-140; Kulińska E.: *Aksjologiczny wymiar zarządzania ryzykiem procesów logistycznych. Modele i eksperymenty ekonomiczne*, Politechnika Opolska, Opole 2011, s. 95.

⁷ Gaschi A.: *Badanie stopnia wdrożenia zarządzania ryzykiem w małych i średnich przedsiębiorstwach – wyniki badań*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Organizacja i Zarządzanie z. 89, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2016.

Celem głównym pracy jest **opracowanie modelu zarządzania ryzykiem realizacji procesów logistycznych w przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej w sektorze MŚP.**

Zastosowanie opracowanego modelu zarządzania ryzykiem w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej pozwala na identyfikację, pomiar i ocenę ryzyka realizacji procesów logistycznych oraz wypracowanie decyzji dla eliminacji lub ograniczenia jego skutków.

Dla osiągnięcia celu głównego zdefiniowano następujące cele szczegółowe o charakterze poznawczym i utylitarnym:

1. Określenie procesów logistycznych realizowanych w przedsiębiorstwach produkcyjnych.
2. Zdefiniowanie ryzyka realizacji procesów logistycznych w MŚP produkcyjnych branży spożywczej.
3. Określenie poziomu wykorzystania zarządzania ryzykiem w realizacji procesów logistycznych w MŚP branży spożywczej, działających na terenie województwa śląskiego.
4. Identyfikacja zakłóceń w realizacji procesów logistycznych w MŚP branży spożywczej.
5. Weryfikacja modelu zarządzania ryzykiem realizacji procesów logistycznych w wybranych przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej w sektorze MŚP.
6. Opracowanie rekomendacji do stosowania opracowanego modelu zarządzania ryzykiem realizacji procesów logistycznych w MŚP branży spożywczej.

Rozprawa doktorska składa się z siedmiu rozdziałów, z czego dwa pierwsze mają charakter teoretyczny, natomiast pozostałe prezentują metodykę i wyniki przeprowadzonych badań empirycznych. Podstawą badań teoretycznych był przegląd literatury krajowej, jak również wykorzystanie zagranicznych opracowań dotyczących procesów logistycznych oraz zarządzania ryzykiem. Część praktyczna pracy prezentuje wyniki badań empirycznych – ilościowych. Pierwsze badanie dotyczyło wdrożenia stosowania zarządzania ryzykiem w MŚP na terenie województwa śląskiego. Z kolei drugie badanie dotyczyło identyfikacji zakłóceń wpływających na realizację procesów logistycznych w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej. Badania przeprowadzono w pięciuset przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej należących do sektora MŚP i funkcjonujących na terenie województwa śląskiego.

W rozdziale pierwszym przedstawiono rozważania dotyczące aspektów definicyjnych i koncepcyjnych związanych z pojmowaniem procesów logistycznych oraz zakłóceń. Zaprezentowano ewolucję tych pojęć oraz zwrócono uwagę na wielowymiarową strukturę przedsiębiorstwa produkcyjnego.

Rozdział drugi obejmuje zagadnienia odnoszące się do pojmowania ryzyka oraz zarządzania ryzykiem. W pierwszej kolejności przedstawiono w ujęciu chronologicznym różnorodne definicje ryzyka oraz przedstawiono jego klasyfikację, a następnie zaprezentowano, również w ujęciu chronologicznym, definiowanie zarządzania ryzykiem. Ponadto przedstawiono strukturę zarządzania ryzykiem oraz strukturę zarządzania ryzykiem według Normy PN – ISO 31000:2012.

Rozdział trzeci zawiera sformułowanie problemu badawczego oraz cel podstawowy i cele cząstkowe oraz opracowany model procesu badawczego.

Rozdział czwarty obejmuje wyniki badań dotyczących wykorzystania zarządzania ryzykiem w MŚP branży spożywczej działających na terenie województwa śląskiego. Zawarto tutaj opis przyjętej metodyki badań, a następnie scharakteryzowano próbę badawczą. Przede wszystkim przedstawiono wyniki badań empirycznych – ilościowych, które potwierdzają konieczność wprowadzenia metody zarządzania ryzykiem do realizacji procesów logistycznych w MŚP branży spożywczej. W kolejnych rozdziałach przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań według określonych etapów procesu badawczego.

W rozdziale piątym przedstawiono wyniki badań empirycznych – ilościowych w zakresie identyfikacji zakłóceń wpływających na realizację procesów logistycznych w MŚP branży spożywczej oraz wyniki przeprowadzonych badań dotyczących wykorzystania zarządzania ryzykiem w procesach logistycznych.

Dla właściwej oceny poziomu ryzyka występującego w procesach logistycznych MŚP branży spożywczej określono kryteria tej oceny, z wykorzystaniem metody Grupowej Oceny Ekspertów. Do oceny ryzyka wynikającego z występowania zakłóceń w procesach logistycznych w MŚP branży spożywczej wykorzystano ideę metody wstępnej analizy zagrożeń - PHA (*Preliminary Hazard Analysis*).

W dalszej części rozdziału zawarto opis przyjętej metodyki badań kwestionariuszowych, a następnie scharakteryzowano próbę badawczą. Przedstawiono wyniki badań empirycznych – ilościowych w MŚP branży spożywczej. Rozważania kończy zestawienie najistotniejszych zakłóceń w realizowanych procesach logistycznych, dla przedsiębiorstw produkcyjnych branży spożywczej należących do sektora MŚP.

Goska-Miłek

Rozdział szósty przedstawia model zarządzania ryzykiem realizacji procesów logistycznych w przedsiębiorstwach produkcyjnych branży spożywczej w sektorze MŚP. Model ten stanowi odwzorowanie sposobu postępowania dla identyfikacji, pomiaru, oceny ryzyka, wynikającego z występujących zakłóceń w procesach logistycznych w MŚP branży spożywczej, a także wypracowania opcji decyzyjnych dla łagodzenia skutków jego wystąpienia. W modelu przedstawiono etapy postępowania, jak również wykorzystane metody i techniki badawcze.

W rozdziale siódmym przedstawiono wyniki zastosowania modelu w warunkach praktyki przemysłowej. Model został zweryfikowany w trzech przedsiębiorstwach produkcyjnych, należących do sektora MŚP, w tym: jednego będącego mikroprzedsiębiorstwem, jednego małym przedsiębiorstwem oraz jednego będącego średnim przedsiębiorstwem. Wszystkie badane przedsiębiorstwa działają na terenie województwa śląskiego. Tak więc proces weryfikacji modelu zaprezentowano w formie wielokrotnego studium przypadku. W każdym przedstawiono cel przeprowadzenia studium, charakterystykę wybranego podmiotu wzorcowego oraz przedstawiono osoby, które brały udział podczas weryfikacji modelu.

W dalszej części rozdziału sformułowano rekomendacje dla praktycznego wykorzystania modelu w MŚP branży spożywczej.

Dysertację zamykają wnioski końcowe, w których syntetycznie podsumowano wyniki przeprowadzonych badań.

Gościł - Młoda